

פרוטוקול מס' 48

מישיבת ועדת הכספים

יום ב' י"ד אייר תשל"ד - 6 במאי 1974 שעה 10.00

ניכח הו:

חברי הועדה:

י. קרגמן - היו"ר
ע. אמוראי
י. בדר
י. בן-מאיר
מ. ברעם
ב.צ. חלפון
ש. לורנץ
ע. פיינרמן
ד. קורן
א. שוסטק
מ. שחל

מוזמנים:

י. יודין
ס. דיציאן
א. מויאל
{ חברי ועדת העבודה

שר העבודה י. רבין
א. גוראל - מנכ"ל משרד העבודה
מ. גולן - מנהל מע"ץ
ר. אדלר - מנהל מחלקת המדינות
ד. ארטום - תכנון ותקציב
י. זיו - סגן מנכ"ל לאמרכלות
ז. חן - יחסי צבור
י. גורלניק - מנהל אגף להכשרה מקצועית
ד. כץ - מנהל רשות לתכנון כוח אדם
ד. כוכבי - מנהל שירות התעסוקה
א. מנחם - חשב משרד העבודה
י. שפר - האוצר
פ. הר - האוצר

א. קירשנר מזכיר הועדה:

א.נ. פלוג היוע"כ לועדה:

מ. איזנברג קצרנית:

תקציב משרד העבודה לשנת 1974

סדר-היום:

תקציב משרד העבודה לשנת 1974

היו"ר י. קרגמן:

אני פותח את הישיבה.
אני מקדם בברכה את שר העבודה מר יצחק רבין, שזו לו הופעתו הראשונה כשר העבודה בוועדת הכספים של הכנסת.

אני מקדם בברכה את מנכ"ל משרד העבודה מר גוראל והסגל הבכיר של משרד העבודה.

ישיבה זו מוקדשת לדיון בתקציב משרד העבודה. נשמע סקירת שר העבודה על תקציב משרד העבודה. ואני רוצה להניח שבזמן הקצר שעבר מאז נכנס מר רבין לחפקידו כשר העבודה, הצליח לרדת לעמקן של בעיות משרד העבודה, כי תקציב זה סוכם לפני כניסתו של מר רבין לחפקיד.

שר העבודה י. רבין:

אדוני יושב-ראש הוועדה, חברי הוועדה, אנשי משרד העבודה,

סקירת התקציב תיעשה על ידי פתיחה כללית שלי, ויש לימו המנכ"ל, אנשי הביטוח הלאומי וכל יתר העוזרים לידינו בפירוט התקציב.

כפי שאמר יושב-ראש הוועדה, תקציב זה סוכם עוד לפני שהגעתי למשרד העבודה. אני הגעתי למשרד העבודה לפני כחודשים, ומה שבולטים האחרונים הייתי עסוק במקצת בנושא שאינו קשור דוקא במשרד העבודה.

בסקירת הייתי רוצה לעמוד על המגמות הכלליות של משרד העבודה, שהתקציב הוא האמצעי לביצוען. שנת התקציב הנוכחית תעמוד בעיקר באור הנקודות הבאות:

האחת - הלקחים של מלחמת יום הכיפורים והשלכותיהם על כל הנושאים בהם עוסק משרד העבודה;

השנייה - מצב התעסוקה המלאה הקיים במשק. זה מספר שנים לא מבוטל שורר מצב של תעסוקה מלאה במשק, ויש אפילו רעב לכוח אדם, שאותו אנו ממלאים על ידי כוח עבודה מהשטחים; אם כי מחלילה להתעורר בעיית תעסוקת האקדמאים, הקשורה בגורם שלישי, שצריך להביא בחשבון כאשר דנים על תקציב משרד העבודה והוא - העלייה והאופי המיוחד של העולים המגיעים לארץ. כוונתי בראש וראשונה לעלייה מברית המועצות ולעלייה מארצות הרווחה;

השלישית - העלייה והאופי המיוחד של העולים המגיעים מברית המועצות ומארצות הרווחה;

הרביעית - המגמות הסוציאליות לשפור מצבן של השכבות העניות והנפגעים באמצעות הביטוח הלאומי.

מלחמת יום הכיפורים העמידה כל המשק הישראלי בפני מציאות חדשה, מציאות המחייבת הערכות חדשה בתחומים רבים. ואני אגערק בתחומים הנוגעים למשרד העבודה. משמעות הדבר היא שאנו צריכים לערוך את עצמנו למצב לחימה או מלחמה - כוונתי לגיוס - שעלולים להמשך הרבה יותר מכפי שהיה מצופה קודם לכן. נקודה זו של הערכות המשק למצב של גיוס ומלחמה ממושכת, הוא אחד הלקחים המתבקשים ממלחמת יום הכיפורים. במה בא הדבר לידי ביטוי במשרד העבודה? כידוע משרד העבודה אחראי על ריתוק או גיוס כוח אדם לצרכי המשק. דבר שכבר נמצא בתהליך עשייה הוא - בחינת המפעלים החיוניים. כלומר, בצד הרצון לקיים פעילות משקית, אי אפשר להתעלם

מהצורך למצות גיוס כוח האדם בשביל הצבא, קודם כל מתוך שיקול בטחוני, ושנית מתוך רצון ליצור נטל שווה של נשיאה בעומס בין החזית ובין העורף, במיוחד כאשר המדובר באנשים שניתן לגייס אותם והם אינם מגוייסיים מפני שהם מרוחקים למפעלים חיוניים. לכך הדבר הראשון שנעשה הוא - בחינה מחודשת גם של המפעלים שצריכים להיות מרוחקים וגם של כוח האדם שצריך להיות מרוחק.

הדבר השני שנבחן הוא - באיזו מידה אפשר להרחיב כוח העבודה כדבר שניתן להכין מראש - כי דבר שאינו מוכן מראש אינו עובד בזמן מלחמה - ולהפנות אותו לתפקידי עבודה במשק, ועל ידי כך להוציא מהמפעלים החיוניים אנשים שיכולים לתרום לכושר הלחימה של צה"ל מבלי לפגוע בהמשך עבודתו של המשק.

מספר האנשים שרוחקו במלחמת יום הכיפורים על ידי צווי גיוס או ריתוק הוא 165,000 איש, מתוכם 35,000 איש שהועברו לתפקידי עבודה, שאינם תפקידיהם בזמן רגיעה. 35,000 איננו בהכרח המספר המכסימלי. ונראה לנו שעל ידי עבודה יותר שטחית ומסודרת אפשר להגיע למצב של הכנה של כוח אדם - פנסיונרים ואנשים שהיום אינם מרוחקים בתוקף הכשרתם הצבאית לתפקידים בטחוניים - על ידי הכשרתם המקצועית במפעלים ומחוץ למפעלים כדי שימלאו תפקידים של אנשי מפתח בזמן חירום.

דבר שלישי, שאינו קשור רק בזמן חירום, אבל קשור במצב הכללי במשק - עידוד עבודת נשים. היום - והדבר בלט בעיקר בזמן המלחמה - יש יותר נכונות מצד כלל הצבור להשתתף במאמץ המלחמתי והמשקי, כולל נשים. עידוד עבודת נשים נדרש לא רק בגלל בעיות חירום אלא בגלל המחסור בכוח אדם במשק. אבל הוא בולט יותר בזמן מלחמה.

אחת הדרכים לעידוד עבודת נשים היא במציאת פתרון לבעיית הילדים. משרד העבודה החל בהקמת מועדונים המאפשרים לאמהות להשאיר ילדיהן לשעות העבודה במקום מסודר. והכוונה היא לפעוטות, שעדיין אינם הולכים לגן הילדים. כוונתנו להרחיב בתחום זה ככל האפשר.

דבר רביעי - ניצול גורם ההתנדבות. הדבר בא לידי ביטוי גם בתקופת המלחמה. נרכש נסיון רב ועכשו אנו עובדים על הקמת מסגרות שתהיינה כשירות יותר לקלוט את המתנדבים מהארץ ולא רק מהארץ ולהפנותם למקומות בהם ניתן להשתמש במתנדבים שאין להם הכשרה מקצועית ספציפית.

דבר חמישי - הפעלת הנוער. בתחום זה נרכש נסיון גם במלחמת ששת הימים וגם במלחמת יום הכיפורים. נוער הופעל בדואר ובמפעלים לייצור בטחוני.

הכוונה היא אפוא לחפש כל דרך כיצד מחד למצות כל כוח האדם למאמץ הבטחוני ולהבטיח שהנשיאה בעומס הבטחוני תהיה מחולקת על כל אלה שיכולים לשאת בו, ומאידך לערוך את כוח האדם שאינו חייב להיות שותף למאמץ הצבאי למאמץ המשקי על בסיס הנחיות חדשות המתחייבות מהצורך לארגן את המשק לשעת מלחמה. אמנם דבר זה אינו בא לידי ביטוי בולט בחקציב. אבל אני לפחות מייחס לנושא זה חשיבות גדולה, כי לדעתי זה יכול לתת אורך נשימה וכושר עמידה להתמודדות צבאית, מדינית משקית - דבר שיקבע לא במעט תוצאות, המאבקים המדיניים-הצבאיים שלנו.

על נתוני החקציב לא אעמוד. הם יפורטו

על ידי חברי.

בענין התעסוקה הייתי רוצה לעמוד על בעייה, שאני רואה אותה כאחת הבעיות שיש להן השלכות על הנושא החשוב של העלייה. כפי שאמרתי ישראל חייבת לחפש כל דרך להגביר את העלייה. והעלייה היום מושפעת מאופן הקליטה. חלק ניכר מהעולים הם אקדמאים ואקדמאים בעלי מקצועות הסעונים הסבה והחאמה לתנאי הארץ. בעיית תעסוקת האקדמאים שאני רואה אותה כבעייה איכותית-מהותית ולא כבעייה מספרית, היא אחת הבעיות החשובות שאנו חייבים לספל בה היום. אביא כמה נתונים: מחזור דורשי העבודה בלשכות לאקדמאים גדל מיוני אשתקד בחמשים אחוז.

והביקוש של החעשייה שלנו בארץ למהנדסים ומדענים במדעי הטבע הוא 1,6% לעומת 5% בארצות-הברית. כלומר, הבעייה העיקרית היא - מציאת ויצירת מקורות פרנסה לאקדמאים. ברור שיש אקדמאים הנקלטים בעבודה בלי כל קושי. אבל אם אינני טועה נמצאים היום במרכזי הקליטה במצב של חיפוש עבודה למעלה מ-3000 אקדמאים.

אני חושב שנצטרך להשתמש במקורות כספיים ממלכתיים ליצירות תעסוקה יזומה לאקדמאים. כלומר יצירת מקורות ממומנים על ידי תקציב המדינה לפיתוח תעסוקה לאקדמאים.

אני רואה בעייה זו, שיהיו לה אספקטים צבוריים בארץ, ותהיה לה השלכה חוזרת על נכונות העלייה, ודאי מארצות הרווחה אבל גם לא במעט על העלייה מברית המועצות, אני רואה בעייה זו כבעייה מיוחדת. לא אכנס לכל נושא הארגון והתיאום עם משרד הקליטה. הקמנו צוותים משותפים, ארציים ומחוזיים, במגמה להחיש ולקצר תהלים ונהלים בטיפול בנושא זה.

נושא נוסף הקשור רק באופן חלקי בתעסוקה, וקשור במלחמה הוא - הטיפול בחיילים המשוחררים. בנושא זה, עוד לפני שהגעתי למשרד, הממשלה ושר העבודה הקודם החליטו וביצעו דבר החורג מהנהגל המקובל עד היום במשרדי הממשלה; הוקמו לשכות שבהן יוצגו כל המשרדים. עד סוף השבוע שעבר פנו 55,000 חיילים משוחררים ללשכות אלו. אני חושב שבצעם העובדה שחייל יכול לפנות ללשכה בה יש לו אפשרות לקבל תשובות תוך תיאום בין משרדי, היה בה משום נסיון מעניין של שבירת נהלים ותהליכי עבודה שהיו קיימים קודם לכן. רק ה"גוד וויל" שנרכש בצבור, היה שווה את העניין. אבל אני חושב שהבעייה איננה רק "גוד וויל". אני רואה בעצם הישיבה המשותפת של נציגי המשרדים השונים בראשות מנהל הלשכה, שיכול היה לכאורה מעל המשרדים להביא ליתר תיאום, הפעלה, ייעץ ומתן עזרה לחייל, נסיון מעניין שיש מקום לבדוק אם אינו יכול לענות על תחומי פעילות אחרים של הממשלה. אינני רוצה לומר שכל הדרישות נענו. אבל אני בטוח בדבר אחד, שהיה בכך ביטוח לגישה הכללית בצבור שיש ליצור כלים מיוחדים, יחס מיוחד ותנאים מיוחדים לקליטתם מחדש של החיילים המשוחררים. עצם העובדה שפנו ללשכות וממשיכים לפנות, מצדיקה את המהלך הזה. וגם התוצאות בסך הכל חיוביות מאד.

תחום נוסף בעבודתו של משרד העבודה הוא - ההכשרה המקצועית. כידוע משרד העבודה מטפל רק בתחום מסויים של ההכשרה המקצועית. אילו היו לנו יותר אמצעים, אני חושב שניתן היה לעשות עוד יותר. במסגרת הגדלת התקציב, נגדיל היקף הכשרת הנדסאים וטכנאים מ-8000 ל-10,000 איש; הכשרת נוער בבתי-ספר תעשייתיים מ-2000 ל-2300 בני נוער; קורסים לנוער קשה-סדור - שזו מצווה בלתי רגילה - נגדיל מ-3500 ל-3700; נרחיב ביצוע חוק יום לימודים לנוער עובד מ-10,500 ל-12,000 בני נוער.

בנושא הכשרת מתבגרים יש הקפאה הנובעת מכך שהרכב לכות עבודה הוא כל כך גדול שאין פתיון לאיש העובד ללכת לקורסים בתנאים הקיימים. מכל מקום האפשרויות של משרד העבודה להענות לצרכים בתחום זה גדולים מהביקוש.

תחום נוסף - מ.ע.ץ שבחלקו הגדול מועסק היום בנושאי בטחון. מטעמים של אי-רצון להגדיל את האינפלציה הוגדל התקציב מ-103 מליון לירות ל-122 מליון לירות עם 40 מליון לירות תקציב פיתוח כרזרבה. תקציב זה אינו מאפשר לנו להתקדם בבניית החשתית של תחבורה מודרנית בקצב שהיינו יכולים להתקדם. פרטים ימסרו. אבל אין ספק שבהרבה מקומות אנו מגיעים לצוארי בקבוק.

עם זאת נמשיך במסגרת התקציב בביצוע התכנית הרב-שנתית הקיימת. התכנית הוצגה ופרטיה יימסרו.

תחום נוסף - מחלקת המדידות, שהצרכים הבטחוניים הם כמעט הצרכים העיקריים המכוונים את עבודתה. במחלקה זו הושקע הרבה ונמשיך להשקיע בצידוד, ביכולו ובשכלולו.

לא הייתי רוצה להכנס לנושא העובדים מהשטחים.
הייתי אומר במשפט אחד: ההיקף חזר פחות או יותר להקיף שהיה לפני מלחמת
יום הכפורים. הנושא מוכר. אינני רואה בו חידוש. ואינני צופה בו
שנויים גדולים.

נושא חשוב שהייתי רוצה לעמוד עליו הוא -
השיפור בתחום הסוציאלי, במידה שהוא נעשה על ידי המוסד לביטוח לאומי.
לפי הצעת התקציב שהמוסד מגיש למועצתו, ישלם המוסד השנה גימלאות
בסך 2,9 מיליארד לירות, כולל התשלומים למשרתים במילואים; אם נפחית
את הסכומים המשתלמים למשרתים במילואים, ישלם המוסד לביטוח לאומי
השנה גימלאות בסך 2,6 מיליארד לירות. הגידול הנומינלי הוא 38,4%, לא
כולל תשלומים למילואים.

קשישים ושאיירים יקבלו למעלה ממיליארד
לירות; אמהות וילדים - 973 מליון לירות; נפגעי תאונות עבודה - 248
מליון לירות. המוסד לביטוח לאומי יחלק 6% מהתוצר הלאומי הגלמי
לעומת 2,1% לפני עשר שנים.

בשנת התקציב הנוכחית, בפעם הראשונה עולים
התשלומים לגימלאות על הגבייה מהצבור, להוציא קרן אבטלה שכל מהנתה -
צבירה לעת אבטלה. אם היה חשש, שהגבייה באה לספוג כספים, הרי בשנת
תקציב זו לא כך הדבר; נהפוך - אם אינני טועה 100 מליון לירות יותר
מהגבייה ישולמו מתוך הריבית של הקרנות שבידי המוסד לביטוח לאומי.

הדבר השני - החתירה של הבטוח הלאומי
לכך שהתשלומים יהיו באיזה שהוא יחס להכנסה הריאלית. אחד הדברים
שנעשו לשם כך הוא - העלאת התקרה מ-1500 ל-2500 לירות. הדבר השני -
הצמדת הקצבאות השונות להכנסה הריאלית ולמדד המחירים. יחד עם זאת
אין ספק שהאינפלציה המהירה בהשוואה לשכר יוצרת קושי בשמירה על הערך
הריאלי של הגימלאות.

בין התכניות שמתחילות להתבצע בשנת תקציב זו -
ביטוח נכות. זו השנה הראשונה שבטוח הנכות מתחיל להתבצע במלואו.
לפי האומדנים יש באוכלוסיה 50,000 נכים שנכותם עולה על חמשים אחוז,
והם אינם נהנים מהגנה שנותנים החוקים הקיימים. אנו מניחים שהמוסד
יקלוט בשנתיים הקרובות 10,000-15,000 נכים והגימלאות יצמצמו, לא יבטלו,
את הסבל הנגרם להם. חוק ביטוח נכות, הוא חוק חדש. תוך כדי ביצועו
נצטרך לשפרו ולקנו בדרך של ניסוי והתנסות, כפי שנהוג לגבי כל חוק חדש.

חוק נוסף הנמצא בטיפול ובהכנה הוא - חוק
ביטוח בריאות, שבעיקרו מטופל על ידי משרד הבריאות.

באופן כללי אלה הנושאים שרציתי לגעת בהם
כנקודות פתיחה להצגת תכנית עבודה הקשורה בתקציב המוגש לכם.

אני מודה לשר העבודה מר רבין.

היו"ר י. קרגמן:

רשות הדיבור למנכ"ל משרד העבודה, מר גוראל.

אדוני היושב-ראש, חברי הועדה,

א. גוראל:

הבעייה התקציבית שלנו השנה היא - איך לחלק
את ההפחתות ולא את התוספות לתקציב. נומינלית גדל תקציב משרד העבודה
לשנת 1974 ב-26,7% מ-143,8 מליון לירות ל-182,250,000 לירות. ברור
שההתייקרות של שכר עבודה, חמרים וכל הקשור בהפעלת המשרד גדולה יותר
מ-26,7%. והבעייה שעמדנו בפניה היא, קביעת לוח קדימויות כדי לשמור
פחות או יותר על היקף העבודה שאתם והצבור מצפים מאתנו. כדי להפחית
הפגיעה בהיקף ובעומק המשימות העיקריות, השתדלנו להפחית בסעיפי המינהל.
תקציב הלשכה הראשית, יש בו תוספת של 9% נומינלית, או במלים אחרות -
הפחתה ריאלית של 20%. אני רוצה לקוות שהדבר לא יפגע במינהל התקין.

תקציב האגוד השיתופי, הוסף לו 15% כלומר
הפחתה ריאלית של 15%. התקציב הרגיל של מחלקת המדידות - תוספת נומינלית
של 10%; מע"ץ - תוספת נומינלית של 10%.

כמה נושאים ראינו להכרחי להשאיר עצמתם האופרטיבית כדאשתקד: יחסי עבודה - תוספת נומינלית של 23%; תכנון כוח אדם - תוספת נומינלית של 23%; תעסוקה - תוספת נומינלית של 38% שבעיקרם מיועדים למערכת "המשקם"; הכשרה מקצועית - תוספת נומינלית של 34%, כולל חוק זכויות החייל המשותרר. ובהמשך דברי אבהיר שתוספת נומינלית זו איננה מספיקה ואינה יכולה לכסות כל ההוצאות הצפויות עם יישום החוק.

גידול ריאלי יש בשני סעיפים: כוח אדם לשעת חירום ופיקוח על העבודה, שעיקר תפקידו מניעת תאונות. בסעיף זה התוספת היא 56% והיא מיועדת להוספת 8 עובדים, כי לפי דעתנו כל מפקח נוסף פירושו פחות תאונות עבודה. שכיחות התאונות כמעט ולא נשתנתה בחמש השנים האחרונות והיא עומדת על 83 תאונות ל-1000 איש או 170-190 מקרי מוות בכל אחת מחמש השנים האחרונות. כ-45% מהתאונות היו בדרך אל העבודה וממנה. אבל אנו מאמינים שתוספת מפקחים יש בה כדי להפחית מספר התאונות.

טוב יותר מצבם של תקציבי הפיתוח, והאם תואמים התכנית הרב-שנתית של המשרד, שהנחנו אשתקד בפני ועדה זו. התקציב להכשרה מקצועית גדל ב-60%, אם כי אופרטיבית נוכיח שהוא הופחת במקצת. התקציב לבניית מעונות הוכפל מ-4 ל-8 מליון לירות. והתקציב לסלילת כבישים גדל מ-123 מליון לירות ל-162 מליון לירות. אך למעשה זה איננו גידול אופרטיבי.

לעומת זאת גדל ממשית תקציב מחלקת המדידות ב-117%; וזאת על מנת לצייד מחלקה זו בציוד ובמיכשור הדרושים עקב לקחי המלחמה.

תקציב הפיתוח מאפשר לנו הרחבת התשתית הפיזית פחות או יותר בהתאם לתכנית הרב-שנתית שהונחה לפניכם לפני שנה, כאשר הנושאים המודגשים יהיו אלה שתפקידם להכין כוח עבודה לשעת חירום ולשעת רגיעה, כמותית ואיכותית. כלומר, הכנסת מעגלים נוספים של מועסקים, הנמצאים כיום באוכלוסייה הבלתי מועסקת, לתעסוקה. והכנת בעלי מקצוע ואנשי מפתח שבגלל גיוסם במלחמת יום הכיפורים שוחקו מפעלים רבים בתקופת המלחמה.

נשתדל לעקוב בתדירות גבוהה אחרי כיווני הנסיות של השנתיים במערך כוח האדם, לווסת כוח האדם המצוי וזה שעשוי להתנדב.

מיידי עם תום הקרבות ראינו צורך לנסות להפעיל את המשק במירבו עד כמה שהדבר ניתן על ידי שחרור אנשי מפתח, כי עדיין לא היו לנו ממלאי מקום לאנשים אלה. הקימונו ועדות ענפיות, לפי ענפים מקצועיים, שתפקידן היה לשחרר אנשים מנקודת ראות של הזדקקות המשק. ועדות אלו עבדו עד 1 במאי 1974. היו 37,000 פניות אל הועדות. מתוכן המליצו הועדות לשחרר 16,000 איש או 43%. ושחררו למעשה על ידי צה"ל 5700 או 15% מכלל הבקשות. הועדות מילאו תפקיד חשוב בזירוז החפקוד התקין של המשק ואף מנעו כיסי אבטלה סמויים במפעלים עקב העדרם של אנשי מפתח. לשכת התיאום של הגופים הכלכליים לא ששה להפסקת פעולתן של הועדות גם כאשר מספר הבקשות פחת והמשק פועל בהיקף של 92%. זה הסימן הטוב ביותר לחיוניותן של ועדות אלו.

שר העבודה הזכיר את הטיפול בחיילים המשותררים. בהתאם להחלטת הממשלה, שנתקבלה על פי יזמת ראש הממשלה, הוקמו לשכות לטיפול בחייל המשותרר. המטרה הייתה להחזיר את החייל, לאחר תקופת שירות ממושכת, לחיים תקינים עד כמה שאפשר ע"י פתרון בעיות, מניעת התרוצצות בין המשרדים וגילוי יחס אדיב. נדמה לי שמטרה זו הושגה. לא הייתי אומר שכל הבעיות נפתרו, אבל לא הייתה מרידות גם כאשר לא נפתרו בעיות. בנספח להצעת התקציב, בעמ' 3, אתם יכולים לראות שבענייני שיכון פנו 24%, בענייני ייעוץ משפטי - 15%, בענייני חנוך - 7% ובענייני תעסוקה - 7%. היקף הפונים לסעד הוא פחות מ-1%.

ומכאן תרשו לי לעבור לסקירת מצב התעסוקה.
ב-9 החדשים הראשונים של שנת 1973 היה היתר ההעדרות היחסית מהעבודה בשעור של 5%, או במלים אחרות - 95% מהמועסקים היו נוכחים בעבודה. וזה המצב היציב והרגיל אצלנו. במרס 1974 שיעור הנוכחות של העובדים היה 97%. דוהימשחוחה עם מספר המגוינסים.

ע. אמוראי: מה היה שיעור הנוכחות בתקופת המיחון?

א. גוראל: לא ידוע לי. אני מפנה תשומת לבכם לגרף מס' 4 בנספח, המראה את הנוכחות במשך בכללותו ואת הנוכחות בשני הענפים העיקריים - התעשייה האזרחית והבנייה והתנודות בהם. השיעור הנוכחי של חודש מרס, הוא לפי תחזיותינו השעור הצפוי של המועסקים שיהיצב בכל שנת 1974.

ההעדרות בענף הבנייה עדיין מגיעה ל-23% לעומת ממוצע של 55% בחודש המלחמה; בתחבורה - 22% לעומת ממוצע של 48% בחודש המלחמה; בענף התעשייה - 15% לעומת 37% בחודש המלחמה. כמובן שגיוס המצב הוטב והוא תואם שיעור הנוכחות של העובדים בתקופה שלפני המלחמה. בחודשי אוקטובר-דצמבר, בחודשי הגיוס הרב, חסרו במשך בממוצע 25% מהמועסקים ו-50% מעובדי השטחים. והיום חזרנו למצב נורמלי - 90% מעובדי השטחים נמצאים בעבודה. אם היו לפני המלחמה 65,000 עובדים מהשטחים, כיום יש למעלה מ-58,000 עובדים מהשטחים, מזה 50% בבנייה, 20% בתעשייה ו-20% בחקלאות.

מסתמן קידום מה, מועט ביותר, בכיוון תיעוש המשק. הממוצע ב-1973 היה 274,000 מועסקים בתעשייה; כלומר כ-25% מכוח העבודה האזרחי שהוא 1,150,000 איש, מועסקים בתעשייה; 9% שהם 102,000 איש, מועסקים בבנייה; 7%, שהם 80,000 איש, מועסקים בחקלאות; ו-7%, שהם כ-81,000 איש, מועסקים בענף התחבורה.

בשיעור השתתפות הנשים בכוח העבודה, לא חל שנוי משמעותי. בתקופה הטרומ-מלחמתית, ב-9 החדשים הראשונים של 1973- אחוז הנשים בכוח העבודה במגזר היהודי גדל מ-32,7% ל-33,6%. לעומת זאת חלה עלייה משמעותית תוך כדי המלחמה ולאחר המלחמה הגיע השיעור ל-34,9%.

אשר למצב התעסוקה, בחודש האחרון היו לנו יותר הזמנות שלא יכלונו להענות להן מאשר הממוצע הטרומ-מלחמתי; הממוצע ב-9 החדשים הראשונים של 1973 של הזמנות לדורשי עבודה שלא נהנו היה 23%, כאשר הממוצע היומי של מובטלים היה פחות מ-1000; בחודש מרס עלה אחוז ההזמנות שלא נענו ל-26%. זה אחוז ללא תקדים גם בהשוואה לממוצע הטרומ-מלחמתי.

היו"ר י. קרגמן: באיזה ענפים לא נענו הזמנות?

א. גוראל: בענפי המתכת, החשמל, האלקטרוניקה, הקונפקציה ומכונאות רכב.

התוצר הריאלי לשעת עבודה ב-1973 גדל ב-5% כבשנים הקודמות ולא יותר. יש לזה משמעות תקציבית יישומית מאד.

מאז הקמת קרן האבטלה ועד היום הוצאו 4077 אשורים למובטלים, כולל 1718 אישורים שהוצאו בנובמבר לפי הוראה מיוחדת של שר העבודה בעקבות החלטת ועדת העבודה של הכנסת; כלומר הוצאו כ-270 אישורים למובטלים לחדש. זה מוכיח שהמספרים שציניתי מצביעים על אבטלה חיכוכית גרידא; אבטלה כתוצאה משנויי מקום מגורים או אי-יכולת לתאם גיאוגרפית בין הביקוש להיצע.

הירידה בחפוקה בבנייה ובתיירות היתה עמוקה יותר מאשר הירידה בתעסוקה. זה אומר שמקומות העבודה לא רצו להפרד מהעובדים, גם כאשר לא היה להם מה לעשות.

עד סוף 1974, לפי תחזיותנו, צפויה תעסוקה מלאה, גם אם תהיה עלייה בהיקף של 60,000 עולים, דבר שלצערנו אינו נראה,

ויהיה גידול טבעי של כוח העבודה בהיקף של 40,000 איש.

אשלים במספרים דבריו של שר העבודה על מצב תעסוקת האקדמאים. הקשיים לגבי תעסוקת האקדמאים הם כפי שהיו לפני המלחמה. אז הם היוו 40 אחוז מכלל כוח העבודה מבין העולים, ועכשו הם מהווים אותו אחוז.

שיעור האקדמאים המועסק במשק הישראלי בכללותו הוא רק 7%. ב-1973 היו 14,000 דורשי עבודה אקדמאים ובמרס 1974 - 3927 לעומת 5143 בחודש ינואר, מייד לאחר המלחמה; מתוכם 3150 עולים ו-777 ישראלים. 60 אחוז מהם נמצאים בארץ למעלה משלושה חדשים. ואצלנו חקופה של שלושה חדשים היא אינדיקטור לקצב קליטתו של העולה. היקף הפתרונות התעסוקתיים שמצאנו לאקדמאים גדל. והיום יש לנו כ-700-900 פתרונות תעסוקתיים לחודש. ב-1973 ערכנו הסבות מקצועיות ל-700 איש, והשנה אנו מתכוונים - בעקבות יזמה שנקט שר העבודה - להקיף 1500 איש בהסבה מקצועית. ואני מקווה שהקרנות שהקימונו - הקרנות המדעיות והקרנות להרחבת המחקר והפיתוח במפעלים ובמוסדות צבוריים, יתנו פירות.

ש. לורנץ: באיזה מקצועות אקדמאיים קיים עודף בעובדים?

א. גוראל: העודף מתחלק בין כל המקצועות; 55% במקצועות מדעי הרוח והחברה והמשפטים. אין לנו מה לעשות עם משפטן שבא מארצות מזרח אירופה, שיודע את המשפט הלנינסטי-מרכסיסטי; אין לנו מה לעשות עם מהנדסי פטריות. ברוסיה יש יערות ויש פטריות. אצלנו - אין. קשה קליטתם של בעלי מקצועות אחרים ששיטות העבודה והרמות שלהם במסלולים שונים מאשר אצלנו. משרד הקליטה מממן, ואנו משחדלים לשלם את השכר במקום העבודה עד שנה, כדי שהאיש יוכל להסתגל להליכי העבודה שלנו.

ש. לורנץ: ובקרב ילידי הארץ?

א. גוראל: בעיקר במדעי הרוח והחברה. בחקופות שונות ניסינו לומר זאת לאוניברסיטאות, אבל שם יש אינטרסים שונים ויש חופש אקדמאי. וגם כאשר אנו אומרים זאת, אנו אומרים זו בדחילו ורחימו לבל יאשימו אותנו בהתערבות בחופש האקדמאי.

י. רביץ: בכל הנושא האקדמאי היו הרבה ועדות, ולא חמיד תאמו מסקנותיה של ועדה אחת את מסקנותיה של ועדה שניה, לגבי אפשרויות מציאת תעסוקה לאותם אקדמאים שאנו מכשירים. אני חושב שלא תהיה ברירה, כל שר עבודה, כל פרק זמן, ממנה ועדה לבדוק את הנושא, נסיונות להשפיע על המוסדות להשכלה גבוהה, זה נושא בפני עצמו. כל הנושא של תחזית לרוח ארוך, מה צריך לעודד לאור צרכי המשק, זה קשור ברשות לתכנון כוח אדם, ולא הייתי מציע להכנס לזה. אני עמדת על האספקט של תעסוקת האקדמאים עתה ולא על האספקט של הסווח הארוך.

א. גוראל: אנו מייחסים את הגידול בעבודת הנשים לשלושה גורמים:
א. הרצון לשמור על הכנסת המשפחה, שהיתה רגילה לה לפני המלחמה, כאשר הבעל מגוייס חלק ניכר מהזמן;

ב. הרצון לתרום למאמץ המלחמתי;

ג. עליית נשים מארצות בהן הורגלו הנשים לעבוד.

עכשו נמנות על כוח העבודה האזרחי 360,000 נשים ומספר העובדות בפועל הגיע ב-1973 ל-342,000 נשים, מהן 30% אמהות וכשליש מכלל האמהות הן אמהות לילדים עד גיל 13. מכאן מסקנות לגבי מדיניות המשרד בתחום המעונות. התחלנו בהקמת מעונות ב-1969. וכבר יום נמצאים 11,000 פעוטות מתוך 21,000 פעוטות במעונות שנבנו בעזרתנו. למעשה סיימנו שלב א' של הקמת 80 מעונות, ובבנייה נמצאים עוד 180 מעונות. עד שנת 1976 אנו מתכוונים להקים 580 מעונות. כך שהכפלת התקציב בסעיף זה

השנה דרושה מאד.

אני חייב למלא חובה לקרן הקרויה "קרן ספיר" ולציין שאנו נעזרים בה באופן קונסטרוקטיבי במידה רבה. בגרף 6 שבנספח יש פירוט של המעונות וההשקעות.

אנו רוצים להחדיר נשים למקצועות שאינם מקובלים כמקצועות נשים, כגון - אחזקת מכונות, אפסנאות, מכשירנות, - ולהעלות הרמה המקצועית של נשים בענף האלקטרוניקה. ב-1973 ערכנו 2 קורסים למנהלות עבודה. הנסיון הצליח והשנה אנו מקווים לערוך 4 קורסים כאלה. אנו רוצים לקוות שתוך ניצול החיוב שבמוטיבציות הקיימות ליציאת נשים לעבודה, נוכל להענות לצרכי המשק בשעת רגיעה ועל אחת כמה וכמה לצרכי המשק בשעת חירום.

פעילות אינטנסיבית בתוך משרדנו מוקדשת להערכות לשעת חירום, בנוסף לפעילות המתחייבת על פי החוק. ההערכות מבוססת על לקחי המלחמה ועל יסוד הנחות סבירות להתפתחויות בעתיד, שעיקר השוני בהן הוא משך זמן שעת החירום. אנו רוצים להציע לוועדת השרים לענייני כלכלה להרחיב את הפעלת המשק אף בשעת חירום. וזאת משני מניעים: האחד - אם תימשך שעת החירום, ולו כפי שנמשכה הפעם או אף יותר מזה, יש הכרח למנוע הפסקת ייצור לצרכי האוכלוסיה, אמנם לא חיוני ממדרגה ראשונה, או הפסקת ייצוא לתקופות ממושכות, כפי שקרה הפעם כאשר כל ענף היהלומים הפסיק לפעול, וגם כדי למנוע התהוות אבטלה ממשית או אבטלה סמויה.

אם תהיה החלטה חיובית, ברצוננו לגייס ולהכין אוכלוסיות לא מגוייסות שתוכלנה להכנס למעגלי הייצור, ואף להכין ולהכשיר ממלאי מקום לאנשי מפתח. לדוגמה, יש 105 אלף נשים ללא ילדים בגילים קטנים, מהן 35,000 נשים בגילים 17-34 ו-70,000 נשים בגילים 35-54 ללא ילדים בגילים קטנים. ואלה אנו רואים כפוטנציאל עיקרי שנוכל באמצעים וולנטריים - ואולי גם חוקיים - לגייב לעבודות ידועות מראש. נוסף לכך יש כ-25,000 בני נוער בבתי הספר המקצועיים, שמתוכם 4000 נתנו פרי הלולים במלחמה האחרונה. נוסף לאלה ישנם פנסיונרים, מתנדבים מהארץ ומחו"ל וסטודנטים שאינם מגוייסים. את כל אלה, אם יוחלט, נרצה להכין כדי שיוכלו להחליף את המגוייסים.

יש בתכניחנו לכנס את הנהלות המפעלים ולנסות לשכנע אותן בצורך להכין ממלאי מקום לאנשי מפתח, כאשר שירות התעסוקה והאגף להכשרה מקצועית יכשירו את האנשים בעוד מועד. יש בדעתנו לפעול להערכות מראש של המכון לפריז למעוף מקצועי להפעלת מפעלים בחנאים חריגים; ולגרום לעריכת הסכמים מראש על עקרונות העברת כח אדם מענף לענף ומפעל למפעל, וכולל קבלנות משנה קיימת. ההסתדרות ובין המעסיקים. בשעת חירום אין מנוס מכך. אנו מקווים שנוכל להביא להסכמים בין הצדדים.

שני העבודה י. רבין:
יש עוד נקודה שהיא בעייתית. בצד הרצון להכין ממלאי מקום לאנשי מפתח, קיים חשש לפחות בין אנשי המפתח המגוייסים, שאסור להתעלם ממנו. כי אם באמת נחיה במצב של גיוס ממושך של היחידות הלוחמות, תהיה נטייה במפעלים שלא לקחת לתפקידי מפתח את אלה הטובים לצבא. לכן הבעיה עדינה, אין מצד אחד להכין אנשי מפתח, ומצד שני מוסרית וצבורית לא לגרום לתהליך של דחיקת רגליהם של אלה שמשום שהם טובים לנשק ולמשק, ידחקו הצדה. זו בעייה עדינה מאד שחייבים להביא בחשבון את כל האספקטים שלה כאשר ניגשים לספל בנושא. והייתי רוצה שכולנו נהיה ערים לשני הצדדים של המטבע: מצד אחד הרצון לקיים את המשק, ומצד שני הרצון שלא לפגוע באלה שיקראו לצבא ולא לדחוק אותם הצדה.

א. גוראל: אנו מבססים את התכנית על כך שהצבא יגייס כוח האדם הדרוש לו לפי ראות עיניו.

נוסף לכך האגף להכשרה מקצועית נערך כבר עכשו להפעלת קורסים מזורזים לשעת הצורך; כלומר, הכנת תכניות לימודים

לקורסים מזורזים לעבודות מיומנות ולהסבה מקצועית מהירה. והרשות לתכנון כוח אדם חצרך לאסוף במהירות-מידע על תלזדות כוח האדם וזממת הפעלת-המפעלים, כדי לעדכן את כיווני הנטעיות למעשה כמעט מדי יום-יומו.

לצורך ארגון פעילות זו הקימונו לפני שבועיים צוות של ראשי האגפים וצוות טכני ליישוב ההנחיות של צוות ראשי האגפים, כדי להכין תכניות אופרטיביות בתחום ההכנות לשעת חירום. כמו בעבר גם בעתיד אנו רוצים לפעול כהלכה, ועל כן הכנת הכלים בעוד מועד אינה מיותרת.

יש לנו מספר לקחים גם לגבי מע"ץ ומחלקת המדידות. במע"ץ מצטמצם העניין בגמישות ניידות העובדים. מחלקת המדידות בשעת הלחימה נדרשה להוציא תוצרת פי מספר מונים, פי 7-8 מאשר בימי רגיעה. גם כאשר עובדים בשלוש משמרות אין מספיקים לעמוד בכך, אם חסר ציוד. ומכאן הצורך להגדיל תקציב הפיתוח של מחלקה זו מ-1,8 ל-4 מליון לירות כדי לרכוש ציוד נוסף, שמידת הדיוק שלו הרבה יותר גבוהה אפילו מזו של הציוד שהיה במלחמה האחרונה, שגם היא היתה גבוהה. והצבא שיבח את המפות שסופקו לו ישר לשדה הקרב.

אחת המטרות שהצבנו לעצמנו לשעת רגיעה היא כמובן העלאת התפוקה לשעת מועסק. ואין לנו אמצעי אחר להגדיל את התפוקה פרט לתוספת ציוד ועיקר העיקרים - העלאת האיכות של בעלי המקצוע הטובים והרחבת המעגלים של בעלי המקצוע. לכן נרכז עיקר פעולתנו בפיתוח כוח אדם מקצועי. ואיננו צריכים להוסיף את התועלת המשקית והחברתית הנובעת מכך, באשר רמת חייו של העובד תלויה לא במעט ברמת המקצועיות שלו.

שני מניעים גורמים לפרט לפנות להכשרה מקצועית: מידת הרווחיות שיש לפרט מלימוד מקצועי, והמניע היצירתי. לצערנו, בנושא הרווחיות אנו מוגבלים בגלל שיטת השכר הקיימת אצלנו, כאשר הידע המקצועי איננו רכיב רציני בהעלאת שכרו של העובד. אולם יש סימנים של ביקוש מוגבר, גם כתוצאה מהרצנה שחלה אצל תושבי המדינה וגם עקב הרצון להפיק תועלת מחוק זכויות החייל המשוחרר, להכשרה מקצועית ולהשתלמות.

אני חייב להתנצל בפני האוצר. עד שבאנו הנה, הייתי בדיעה אחת עם האוצר לגבי תקציב סעיף זה. עכשו אני בדיעה שהעלאת התקציב מ-55 ל-77 מליון לירות אינה מספיקה. היא אינה מספיקה להכין אנשים לשעת חירום ולא להכשיר אנשי מפתח ואף לא ליישב חוק זכויות החייל המשוחרר. למעשה אנו זקוקים לתוספת של 20-15 מליון לירות. ואם לא נקבל תוספת זו, זה יהווה בלם רציני ליישום התכניות הנראות לנו כהכרחיות.

בגרף 8 תראו שעשינו המון מנפולציות. עד עכשו הקדשנו 35% מהתקציב להכשרה מקצועית להנדסאים וטכנאים; הפעם הורדנו חלקו של סעיף זה ל-23%. לא ראינו אפשרות לעשות שנויים בסעיף הכשרת מבוגרים. לעומת זאת ראינו להכרחי להעלות את התקציב להכשרת נוער מ-35% ל-40%. לפי חוק החניכות שהחליטה עליו הכנסת, עד שנת 1976 אנו חייבים לכלול גילאי 15-18 בחניכות ביום לימודים בשבוע. לשם כך יש צורך ב-200 חדרי לימוד וסדנאות, דבר הכרוך בהוצאה של 50 מליון לירות. אם אתם רוצים שנעמוד בכך, אנו צריכים השנה לפחות חלק מחמשים מליון לירות כדי למלא אשר הטלתם עלינו.

אמנם תקציב הפיתוח של סעיף ההכשרה המקצועית גדל מ-15 ל-24 מליון לירות. אבל היכולת האופרטיבית של גידול זה היא פחותה מזו שהיתה ב-1973. אנו מודעים למצוקה הכספית ולצרכים הבטחוניים, אבל אני מוצא לנכון להדגיש חיוניותו של פיתוח כוח האדם לשעת חירום ולשעת רגיעה. אם אנו רוצים לממש חוק זכויות החייל המשוחרר בתחום זה, דרושים לנו עוד 11 מליון לירות. קבלנו 4 מליון לירות ודרושים לנו עוד 11 מליון לירות; מזה להכשרת הנדסאים - 7 מליון לירות; להכשרת מבוגרים - חצי מליון לירות והשתלמויות - 3,5 מליון לירות. לצרכי פיתוח ההכשרה המקצועית נחוצים לנו 50 מליון לירות למימוש חוק החניכות ועוד 11 מליון לירות למימוש חוק זכויות החיילים המשוחררים.

המכון לפריון העבודה מארגן את עצמו לתיקון ליקויים שנחשפו עקב הגיוס הנרחב בשעת החירום. בשעת החירום טיפל המכון לפריון העבודה ב-1500 מפעלים. המכון יתרכז בנושאהעלאת התפוקה לשעתמוצסק, וישימדגש על השנויים המתבקשים במערכת השכר והנורמות. אולי על ידי הגמשת שעות העבודה וכמקובל באירופה, נוכל להכניס למעגלי העבודה אוכלוסייה נוספת מביין הנשים, הנער והפנסיונרים.

בתחום יחסי העבודה היתה כמובן "שביתת נשק" בחדשי החירום. באוקטובר-דצמבר 1973 היו בסך הכל 3 שביתות חלקיות ללא אבדן ימי עבודה לעומת אבדן 67,000 ימי עבודה בשביתות וסכסוכי עבודה וסנקציות בחדשי אוקטובר-דצמבר 1972.

מ. ברעם: יש שביתות, שגם אם אין עמן אבדן ימי עבודה, יש בהן נזק רב.

א. גוראל: יכול להיות. בחדשים ינואר-מרס 1974 היו 24 סכסוכים ושביתות חלקיות ללא אבדן משמעותי של ימי עבודה. באותה תקופה בשנת 1973 היו סכסוכים ושביתות שהיה עמן אבדן 51,000 ימי עבודה.

אנו צופים שעכשו תהיה התפרקות בתחום יחסי העבודה.

והנושא האחרון - מע"ץ. מע"ץ יפעיל בשנת תקציב זו עבודות בהיקף של 412 מליון לירות; מתוך זה 220 מליון לירות יושקעו בסלילת כבישים, כאשר תקציב מע"ץ הישיר הוא 160 מליון לירות, ועוד 60 מליון לירות יבואו ממשרדים אחרים, בייחוד משרד הבטחון וצה"ל. מע"ץ תוציא 180 מליון לירות לבניית מבנים ממשלתיים ו-11 מליון לירות לשירותי אפסנאות למשרדים אחרים.

העלייה בתקציב הכבישים מגיעה לכדי 33% מ-123 מליון ל-162 מליון לירות, ואני כולל בזה 40 מליון לירות שברזרבה, כי אינני מעלה על דעתי שהיא לא תיכלל בתקציב. גם עם הרזרבה של 40 מליון לירות עדיין היכולת האופרטיבית של מע"ץ בשנת תקציב זו נופלת מזו שהיתה אשתקד, וגם אשתקד לא היתה רבה ביותר. למעשה נצטרך להמשיך בסלילת כבישים שהם בתהליך סלילה או כאלה הקשורים עם התחייבות לבנק העולמי שקבלנו ממנו כספם למטרה זו. במסגרת זו אנו מציעים לייעד 87 מליון לירות לכבישים עורקיים שרובם בתהליך של סלילה ו-14 מליון לירות לתכנון והפקעת קרקעות.

סלילת שני כבישים מגיעה לסיומה - כיבוש שפרעם נצרת, שיקבל על התנועה בין אזור חיפה ואיזור נצרת; וכביש באר-שבע-בית קמה, כביש שיקצר את הדרך מהדרום לצפון ב-9 ק"מ. פרויקטים אחרים הם: כביש שער-הגיא-לוד, שהשנה נשקיע בו רק 19 מליון לירות לעומת 15 מליון לירות שהושקעו אשתקד, כאשר האומדן של כל הפרויקט הוא 66 מליון לירות והוא יסתיים רק ב-1976; כבושקעוקף לוד, מחלף לוד והרחבת כביש לוד-גנות ל-4 נתיבים. אומדן כל הפרויקט 80 מליון לירות והשנה נשקיע בו רק 4 מליון לירות;

מחלפי נתניה ו"אביר" יושלמו בראשית 1975. מחירם 24 מליון לירות. אנו מקווים שהשנה נוכל להתחיל בהקמת מחלף אזור, שמחירו 24 מליון לירות והשנה יושקעו בו 6 מליון לירות.

כבישים קיימים שעמס התנועה בהם רב והם יורחבו מ-2 ל-4 נתיבים הם: כביש בית-דגון-רמלה המוערך ב-12 מליון לירות והשנה נוכל להשקיע בו מחצית הסכום; כביש רעננה-בית ליד שלפי האומדן שלנו צריך לעלות 43 מליון לירות, והשנה לא נוכל להשקיע בו יותר מ-5 מליון לירות.

קטעים קצרים שנרחיב הם: קטע הכביש גהה-פתח תקווה ל-6 נתיבים שיסתיים בסוף 1974; קטע הכביש הכפר הירוק - גלילות

יורחב לששה נתיבים; כביש יקנעם-מגידו יורחב ל-7 מטר; כביש שפך הירדן
כפר נחום, המאפשר קשר נוסף בין הרשת הארצית של הכבישים לרמת הגולן,
יעלה 4 מליון לירות ויסתיים השנה.

בכבישי גישה להאחזיות נשקיע 3 מליון לירות;
גישה ליישובים קיימים ולאחרי תירות - 2 מליון לירות ובכבישים אזוריים -
9 מליון לירות.

ד. קורן: בכבישי גישה ליישובים אתם מטפלים?

א. גוראל: כן. יש לנו הסכם עם השלטון המקומי ואנו
מטפלים בזה.

נמצאים באמתחתו של מע"ץ 430 פרויקטים לבנייה
בסכום כולל של 2,5 מיליארד לירות; מזה 75 פרויקטים בדין, 225 פרויקטים
בתכנון והיתר בשלבי ביצוע שונים. אלה הנמצאים בשלבי ביצוע מסתכמים
ב-920 מליון לירות, כולל בית החולים תל-גיבורים, בית חולים תל-השומר,
בית חולים פסיכיאטרי, בית מיון מרכזי לדואר, מרכזות טלפון.

בבטיחות היינו מתוכננים להשקיע 50 מליון
לירות והזקצבו רק 14 מליון לירות. ואם בכבישים אנו מדביקים תכנית
החומש, הרי בתחום הבטיחות - לא.

בסיכום - המשימות העיקריות בשנת תקציב זו הן:

א. הערכות לשעת חירום ממושכת הן מהאספקט
של כוח האדם להפעלה מירבית של המשק, לרבות הכנת אנשי מפתח והן מהאספקט
של הערכות היחדות ההנדסיות, בייחוד מחלקת המדידות, שיוכלו לספק המצופה
מהן בשעת חירום;

ב. המשך הרחבת התשתית הפיזית ארוכת הטווח:
חדרי כחות לחניכות ודרכים למספר כלי הרכב הגדל ובניית מעונות לפעוטות!

ג. שפורים בדרכים - גדרות, שבילי דרכים,
תאורה, צמחים, כדי למנוע תאונות;

ד. פיתוח כוח אדם והעלאת הרמות המקצועיות
של מיטב בעלי המקצוע; כולל שליחת אנשים לחו"ל על חשבון הממשלות אתן
עשינו הסכמים; ופיתוח היחידה לעיבוד נתונים אלקטרוני - פרויקט
שאנו שותפים לו עם אי.אל.או, ארגון העבודה הבינלאומי; פרויקט של
2 מליון לירות שיכול לתרום רבות ליעול הליכי הייצור.

עיקרי הפעולות והמשימות של משרד העבודה
הם יציבים, אלא שבתנאי תקציב שיש עמם פחות היכולת האופרטיבית,
משתנות הקדימויות.

הזו"ר י. קרגמן: תודה למר גוראל.
יושבת-ראש ועדת העבודה, חברת הכנסת ארבל -
אלמוזלינו, ביקשה להודיע שלא תוכל להשתתף בישיבה זו בגלל השתתפותה
בועידת הפועלות הנערכת היום.

עתה נשמע שאלות חברי הועדה.

ע. אמוראי: מר גוראל אמר שעליית התפוקה לשעת מועסק נשמרת
זה חמש שנים באותו שיעור - 5%. מה הסיבה
ששיעור זה אינו עולה למרות שהיו תנודות בהון המושקע ונוסף ציוד חדיש
ומשוכלל למשק? מה אתם עושים כדי להגדיל שיעור זה?

אני מבין שעקב אכילס בתעסוקה מהווה תעסוקת
האקדמאים. צריך להיות ברור שהעם היהודי הוא עם אקדמאי ורוב העולים
שיגיעו לישראל יהיו אקדמאים. האם משרד העבודה מיוצג במרכז ההשקעות,

והאם הוא פועל להכנת מפעלים עתירי ידע, יותר מאשר עתירי הון, לאזורי פיתוח, אליהם מופנים עולים?

אנו מקיימים שיטה של עידוד השקעות הון, שכל כולה בנויה על סובסידיה להון, שבשנות אינפלציה גדלה והולכת. מאידך אין היום שיטה הנותנת תמריץ למעסיק לקלוט עובדים מיומנים. מי זה אומר שעידוד ההשקעות צריך להעשות דוקא דרך ההון ולא דרך העבודה? אני שואל: מדוע משרד העבודה אינו יוזם שנויים בעידוד השקעות בכיוון זה?

ש. לורנץ: האם יש לוח תשלומים קבוע עבור שעות נוספות ועבור עבודה בשבת; ואם כן, כיצד יתכן הדבר שפורסם בכתונים, שפועל יכול היה להשתכר בעבודה בשבת 3000 לירות פטרות ממס? האם אתם חושבים לקבוע תקרה לתשלומים אלה כדי שדברים שרוריתים כאלה לא יישנו? האם יש הבדלים בעניין זה בין נמל אשדוד ובין נמל חיפה?

האם אפשר לקבל פירוט של היתרי עבודה בשבת שניתנו?

האם מסירת עבודות במליוני לירות למע"ץ נעשית על פי קריטריונים ומכרזים? האם נבדק שבאמת זוכה בעבודה בעל ההצעה המתאימה ביותר?

אחת הבעיות בתחום התעסוקה היא בחוסר האזון בין ההיצע והביקוש. כאשר בונים יותר מאשר ניתן על ידי כוח האדם והציוד העומדים לרשותנו, הדבר מגביר את הביקוש לכוח אדם ומעלה את המחירים.

שמענו ש-24% מהעובדים במדינה באים מהשטחים.

א. גוראל: עובדו השטחים מהווים 6% מכלל כוח העבודה האזרחי במדינה.

היו"ר י. קרגמן: בענפים מסויימים הם מהווים אחוז גבוה יותר.

א. גוראל: בבנייה - 30% ובתעשייה - 8%.

ש. לורנץ: מה יש בדעת משרד העבודה לעשות בתחום זה בעקבות השנויים המדיניים שמדברים עליהם עכשו?

מה טעם לפזר את ההשקעות בכבישים רבים, במקום לרכז את ההשקעות במספר כבישים שניתן לסיים סלילתם?

י. פלומין: בתקציב המכון לפיריון העבודה, יש סעיף של הכנסות ממחקרים וסקרים. לאחרונה הועלו טענות נגד המכון, שהוא מבצע סקרים ומחקרים שיש בהם תחרות עם גורמים אחרים. אני מבקש לקבל הסבר על כך לאור ההודעה שהממשלה אינה פועלת אלא רק בתחומים שהיומה הפרטית אינה פועלת.

אני רואה חפיפה בין סעיפים רבים המופיעים בתקציב משרד העבודה ובין סעיפים המופיעים בתקציבי משרדים אחרים. האם קיים תיאום בין המשרדים השונים, והאם לא הגיעה השעה להעביר סמכויות או ליטול סמכויות ממשרד אחר, ובלבד שכל נושא יתרכז במשרד אחד? רשמ האגודות השיתופיות, עד כמה שאני יודע, פעולתו מצומצמת מאוד. מדוע לא תועברנה פעולותיו לרשמ החברות?

בהצעת התקציב שלפנינו אינו מופיע התקציב הכולל

של המוסד לביטוח לאומי.

א. גוראל:

בישיבת מחר ישתתף מנהל המוסד לביטוח לאומי.
אני מציע שחפנה אליו שאלות הנוגעות לביטוח

הלאומי.

א. שוסטק:

האם התקציב המוצע להכשרה מקצועית הוא מוצדק?
האם באמת יש למשרד העבודה הרגשה שזו השקעה
כל כך חשובה והיא גם משתלמת? האם יש צורך בהכשרה המקצועית כאשר
יש תעסוקה מלאה? ומהם ההשקעה בהכשרה המקצועית יש עמה פירוט?

המחלקה ליחסי עבודה, תקציבה קטן - מליון
לירות. אבל כאשר אתה מסתכל על פירוט התפקידים, - מחקרים ביחסי עבודה,
ימי עיון ביחסי עבודה, פעולות מנע ביחסי עבודה, מתווכי חוץ בסכסוכי
עבודה - אחת מחקשה להבינם. אילו אפשר היה להקטין סעיפים אלה ולהעביר
את הסכומים למחלקה לפיקוח על העבודה, זה היה מביא ברכה למשק.

י. גולן:

בנושא יחסי עבודה יש סעיף "טיפול מונע".
האם אפשר לשמוע הסברים מה עושים כדי למנוע

סכסוכי עבודה?

הכפילות בין משרד העבודה ובין משרדים אחרים
בולטת לעין. הייתי מבקש לשמוע על תיאום ביניכם ובין משרדים אחרים
העוסקים באותם נושאים. בסעיף מעונות יום, הייתי מבקש לדעת מה עושה
משרדכם ומה עושה משרד החמור. הוא הדין לגבי ההכשרה המקצועית. בסעיף
הכשרה למלונאות, הייתי מבקש לדעת מה עושה משרד התיירות ומה אתם עושים.
אולי כדאי שמשרד התיירות ימסור תחום פעולה זה למשרד העבודה או שמשרד
העבודה ימסור תחום פעולה זה למשרד התיירות.

תכנון כוח האדם הוא אחד הנושאים החשובים
ביותר. אני שואל, מה התכנון שלכם לגבי ניידות כוח העבודה? אני חושב
שאנו אחת המדינות המפגרות בתחום זה.

מה תוצאות הפעולה של הלשכה לאקדמאים בניו-יורק?

אדם בגיל 40-45 קשה לו להשיג מקום עבודה
בישראל. האם אפשר ליזום חקיקה בנושא זה? מה היתה עמדתכם אילו היתה
יזמה פרטית של חבר כנסת בנושא זה?

הובא לידיעתי מקרה, שצעיר המשרת בתפקיד
חיוני בצבא, לא נתקבל לעבודה בפירמה מסויימת משום שהוא עלול להקרא
למילואים לעתים קרובות. אני חושב שמשרד העבודה חייב לשים לב לבעיה זו.

י. דיציאן:

כאשר דובר על עבודת נשאים, לא הובא לפנינו
באיזו מידה המיסוי מרחיע נשים לצאת לעבודה,
ומה עמדת משרד העבודה בעניין זה.

היו"ר י. קרגמן:

תשובות מנכ"ל משרד העבודה נשמע בישיבת מחר,
בה ישתתף גם מנהל המוסד לביטוח הלאומי.

ישיבה זו נעולה.